HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

ה) יומא פז:, ג) [סוטה מ. ע"ש פרש"י], ג) ירושלמי ל"ג, ד) מגילה כב., ה) [יומא ד:], ו) [ע"ז], ז) [פ"ל ה"ח], ח) [לף כז:], ט) [לקמן כז.], י) [לקמן כז:], כ) [לקמן כז:], ל) [לקמן כח.], מ) [לקמן כח.], נ) [לקמן כח.], ס) [שם],

תורה אור השלם

1. צו את בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי רֵיחַ נִיחֹחִי תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ: במדבר כח ב

הגהות הב"ח

(א) מתני' כל יום שיש בו הלל אין בו מעמד בשחרית כו' אין בו בעילה כו' אין בו במנחה כו' בשבת כו' ל"ג ובן ג' תזות. נ"ב ס"ל זתא: (ב) רש"י ד"ה כהנים כו' היו עולים לירושלים כהנים כו' על קרבן מחיסה והלאר היו כו' כל"ל והל"ת: (ד) ד"ה כל יום כו' אין בו מעמד בשחרית אותן וכו' למחיסה ביום שיש בו הלל: (ה) ד"ה קרבן כו' אין בו מעמד בעילה כו' שהוא אחד מאד דאין לך מוסף: (ו) ד"ה כך היה כו' אין בו במנחה: (ז) ד"ה כי אלא כו' אחד במחד בימן ושפקו להם עניים כו' בני דוד אלא כך שמו ומשבט יהודה היה כל"ל ומיתא שמואל נמחק:

רבינו חננאל

בשלשה פרקים בשנה הכהנים נושאין את כפיהם כו'.

רבינו גרשום

דשביחא ביה שכרות. ולא מצי מכווני לאחר אכילה. הדרן עלך סדר תעניות בשלשה פרקים כו'. בתעניות ובמעמדות. ודאי מעמדות הן בכל יום, אלא לכך חשיב פרק בפני עצמו, דלא כל ישראל הן אלא של אותו משמר, ובתעניות יש כל ישראל.

עין משפט נר מצוה

הלל נגמר שבעה. מתוך שכתוב בו נותן לחם לכל בשר (תהלים קלו) נאה להאמר על השבע: **דאני גובר.** שם שלם הוא מקום: **דשכיח נהו.** יין ושכרות ופשעי הלל יאמרו הלל:

הדרן עלך סדר תעניות אלו

בשלשה פרקים. במוסף מפרש בגמרא[ו]: **נעילת שערים.** מפורש בשלמי ירושלמי בפרק תפלת השחר[ז] לימתי נעילה יש לומרים נעילת שערי מקדש וי"ל נעילת שערי שמים שגועלים לותן לעת ערב בגמר תפלה. ונוהגין היו להתפלל תפלת נעילה בכל תעניתא כדרך שמתפללין ביוהכ"פ: **הלו הן מעמדות.** המתענין מתפללין בעריסה שיתקבל ברצון קרבן לחיסה כדלקמן[ח]: **לפי שנאמר לו אם בני ישראל וגו'.** שהתמיד בא מן הכשרים של כל ישראל ואי אפשר שיהו כל ישראל עומדין על גבי קרבנם ומיהו מעמדות להיות במקומם: **נביאים הראשונים.** שמואל ודוד בגמרא[ט] מפרש: **על כל משמר.** ארבעה ועשרים משמרות של כהנים היו ושמואל ודוד תיקנום ועל כל משמר היה מעמד בירושלים שקבועין ועומדין בעיר ועומדין על קרבן לחיסה ונכד הלו הדריס בירושלים היו מעמדות בכל עיר שישראל נחלקו לכ"ד מעמדות כנגד ארבעה ועשרים משמרות כדתניא בברייתא של מ"ט מדות והיינו דתנן היה מעמד בירושלים כהניס לויס וישראלים: **לכהנים ולויס.** של משמר היו עוליס[י] בירושלים כהניס לעבודה ולויס לשיר. ומכל המעמדות היו קבועין בירושלים לעמוד על קרבן לחיסה: **והשאר היו מחלקין לעריסה.** ומתפללין על קרבן לחיסה שיתקבל ברצון ומתענין ומוליאין ספר תורה ביוס תעניתס: **וקורין במעשה ברשאים.** וכגמרא[י] מפרש טעמא: **ביוס ברשאון.** של שבוע: **קורין ברשאים הו'.** פרשה ראשונה ופרשה יהי רקיע לפי שאין בפרשה ברשאים לבדה ט' פסוקים כדי קריאת כהן לוי ישראל וכן כולן: **נשמי ושולח מארץ עד ויכולו.** לפי שבפרשה שולח מארץ אין בה אלא שמונה פסוקים לפיכך אומר ויכולו: **פרשה גדולה.** שבפרשיות הללו קורין אותה בשנים כגון פרשה ראשונה של ברשאים יש בה ממנה פסוקים היו קורין אותה בשנים כדאמרינן בגמרא[כ] יהי רקיע בתחל. וביוס השני יהי רקיע בתחל יקוו בשנים שיש בה ה' פסוקים. ביוס השלישי יקוו בתחל אחד בשנים שיש בה ו' פסוקים: **וקורין לוחה על פיהן.** כל אחד בפני עלמו. וכעי בגמרא[כ] מאי קאמר מעיקרא קמני פרשה קטנה כו' דמשמע דבספר תורה קורין והדר תנא על פיהם. פרשה בעילה ליכא: **כל יום שיש בו הלל אין בו מעמד** [ד] **שחרית.** אותן שהיו בירושלים לא היו מתפללין על קרבן לחיסה שיש בו הלל לפי שאין להן פנאי לעשות מעמדה שקורין את ההלל היו דוחין את המעמד: **קרבן מוסף.** יום שיש בו קרבן מוסף בירושלים אין[ה] מעמד בעילה בירושלים. וכל שכן במנחה שהמוסף למוסף לפי שהיו טרודין במוסף שיש בו להקריב בהמות יותר מתמיד שהוא אחד אין לך מוסף בלא שתי בהמות ולא היה להס פנאי כלל שהכהנים של מעמד טרודים במוסף וישראל שבהן היו טרודים לחטוב עלים ולשאוב מים ודומה לפיי מעמד לעבילה: **קרבן עלים.** בגמרא מפרש כגון אחד מט' זמנים. ואותו יום שהיה בו קרבן עלים אפילו לא היה בו מוסף היה נדחה מעמד של מנחה מפני קרבן עלים מפני שקרבן עלים קודם למנחה ודומה מעמד הסמוך לו [ולא] של בעילה: **כך היה ריבי יהושע דורש קרבן מוסף אין** [ו] **במנחה.** וטעמא מפרש בגמרא[ט]: **זמן עלי לכהנים והעם.** שמתנדבים עלים: **משעה.** בלו טו' זמנים היו הכהנים והעם מתנדבים להביא עלים והיו מקריבים קרבן אותו היום ואפילו היו עלים הרבה למערכה היו אלו מתנדבין ומקריבין בלו משעה זמנים: **בני אחיה בן יהודה.** שכשעלו בני הגולה הס התנדבו תחלה בלחם בניסן [ו] ופפק להס עלים עד כ' בתמוז שהתנדבו בני דוד. אחיה שמואל ומשבט יהודה היה: **בני דוד.** ממשפחת דוד המלך: **בני עדין בלחד** סנלה בן בניימין זתות בן יהודה בני גונבי עלי ובני קוטעי קלילות ממשפחה אחת הן וכגמ'[ט] מפרש אחאי מיקרו הכי: **בני עדין בלחד בעבע שבו בני פרעוש שניה.** וכגמרא[ט] מפרש אחאי קבעו להן אלו הזמנים: **בלחד בעבע.** שהיה ר"ח [ותוכוה] לא היה בו מעמד כו': נשתברו

שאני בני מחוזא דשביחי בהו שברות. ולהכי היו אומרים הלל הגדול קודם שיאכלו ויפתו ובפסוקי דזמרה נוהגין לומר אחריו ודווקא בפסוקי דזמרה קודם התפלה אבל בשעת תפלה אין אומרים אותו אלא בשפע שבעה וכבכר מלאה:

הדרך עלך סדר תעניות אלו

בכל יום שיש בו הלל אין בו מעמד שחרית. פי' להיינו תוכיה דבגמר' יום טוב לא מצכחת לה בלא קרבן מוסף:

קרבן מוסף אין בו בעילה. פירוש יום שקרבין בו מוסף אין בו בעילה לפי שטרודין בס במוסף ואין להס פנאי לומר בעילה:

קרבן עצים אין בו מנחה. משום דעד המנחה היו טרודים בקרבן העלים אבל יש בו בעילה דכל כך לא היו מתחרים עד שעת בעילה דלמר בן עזאי כן היה וכו':

מנחה

הדרן עלך סדר תעניות אלו

בשלשה [ו] פרקים בשנה כהנים נושאין את כפיהן ארבע פעמים ביום בשחרית במוסף במנחה ובנעילת שערים בתעניות ובמעמדות וביום הכפורים אלו הן מעמדות לפי שנאמר [ז] צו את בני ישראל את קרבני לחמי [ח] וכי היאך [ט] קרבנו של אדם קרב והוא עומד על גביו התקינו נביאים הראשונים עשרים וארבעה משמרות על כל משמר ומשמר היה מעמד בירושלים של כהנים ושל ישראלים [י] הגיע זמן המשמר לעלות כהנים ולוים עולים לירושלים וישראל שבאותו משמר מתכנסין לעריהן וקוראין במעשה בראשית [כ] (ד ואנשי המעמד היו מתענין ארבעה ימים בשבוע מיום ב' ועד יום חמישי ולא היו מתענין ערב שבת מפני כבוד השבת ולא באחד בשבת כדי שלא יצאו ממנוחה ועונג ליגיעה ותענית וימותו) [כא] ה ביום הראשון בראשית ויהי רקיע בשני יהי רקיע ויקוו המים בשלישי יקוו המים ויהי מאורות ברביעי יהי מאורות וישרצו המים בחמישי ישרצו המים ותוצא הארץ בששי ותוצא הארץ ויכלו השמים [כב] פרשה גדולה קורין אותה בשנים והקטנה ביחיד בשחרית במוסף ובמנחה נכנסין וקורין על פיהן בקורין את שמע ערב שבת במנחה לא היו נכנסין מפני כבוד השבת [כג] כל יום שיש בו הלל אין [ה] מעמד בשחרית קרבן מוסף אין בנעילה קרבן עצים אין במנחה דברי ר' עקיבא אמר לו בן עזאי [כד] כך היה רבי יהושע שונה קרבן מוסף אין במנחה קרבן עצים אין בנעילה חזר רבי עקיבא להיות שונה כבן עזאי [כה] זמן עצי כהנים והעם תשעה באחד בניסן בני ארח בן יהודה בעשרים בתמוז בני דוד בן יהודה בחמשה באב בני פרעוש בן יהודה בשבעה בו בני יונדב בן רכב בעשרה בו בני סנאה בן בנימן בחמשה עשר בו בני [כו] זתוא בן יהודה ועמהם כהנים ולוים וכל מי שטעה בשבטו ובני גונבי עלי ובני קוצעי קציעות בעשרים בו בני פחת מואב בן יהודה בעשרים באלול בני עדין בן יהודה באחד בטבת שבו בני פרעוש שניה באחד בטבת לא היה בו מעמד שהיה בו הלל וקרבן מוסף וקרבן עצים [כז] חמשה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז וחמשה בתשעה באב [כח] בשבעה עשר בתמוז

עיס ולהביא למערכה, וכשמגיע זמנו מביאין חותן ומדליקין חותן על גבי המזבח תע"פ שהיו שם שאר עיס הרבה, משא"כ בשאר מתנדבי עיס דאין מביאין חותן בזמן שיש עיס אחרים (ע"ל יב.).

מוסף רש"י

שייך לעמוד קודם.

אין גדעו מחליף. אם נקלף, אף צדיק ח"ו אין גדעו מחליף. אם מת אלא יוליך בן כמותו ג"כ אם יפול לא יקום, לכך נאמר ארז. כלכתיב (מלאי כד) כי שבע יפול ליקיך וקם (רשב"ם ב"ב פ). **אף צדיק** ח"ו אין עושה פירות. שאוכל נקמותיו בעוה"ז ואין לו חלק לעוה"ב, ג"כ אין מלכלין אותו פרי מעלליו, לכך נאמר תמר. כלכתיב נמי קנק תמריהן (ישעיה ג) ללמדו לדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו (ב"ב שם). מגביהו מן הקרקע טפח. דכלה וכמה ופע"ג דלא הוי סוס גדופית (שם). בסדן. שכבר נקלף פעם אחרת וגלד (שם). **בבתולת השקמה.** שלא נקלף מעולם (שם). מן הפקק ולמעלה. והוא שקבר שחלב הקנה פקוק ופסוס בה (ברכות כח:). **לפי שאין גדעו מחליף.** אם יש ממנו מוך לקרקע שואל ונקלף בדלמלו (ב"ב שם). **ואמר אבינו מלבנו** וגו'. וכשרלו שנעשו נפלאה זו, הוסיפו עליה מדי יום ביום וקבעוה לימי המבול (סדר רש"י ס' קפ).

הדרן עלך סדר תעניות אלו

בתעניות. של גשמים (ירושלמי פז:). **ובמעמדות.** מדבעה ימים בכל שבת שאנשי משמר ישראל מתכנסין בעריהן ומתענין ומקרין במעשה בראשית שבהן נברלת מתענין ומתפללין בעריסה ומוליאין ספר תורה ביוס תעניתס: **ואפילו במנחה.** לפי שבשאר ימות השנה אין מתענין בשבת במנחה, ואפילו בשבת במנחה אין נכנסין לקרות בתורה אלא בשלשה פרקים הללו בתעניות הס ואין שכרות במנחה, אבל שאר ימות השנה אין נכנסין בשבת במנחה, ואע"פ שאין מתענין בשבת במנחה, מהן מדבע פעמים ביוס (שם). **והוא אינו עומד** על גביו. משמרו להקריב לי במועדו, היינו שומר אם אינו עומד על גביו (מגילה ג.). **על כל משמר** ומשמר היה מעמד. שבאין ושומדין בשוה בשבת שחרית והן שלוחי כל ישראל לעמוד על קרבנן דכתיב ושמרו להקריב לי במועדו שהרי שמירתכם עליו בשבת הקרבתו (זבחים יט.). **זמן עצי כהנים והעם.** שעל ידי מעשה קבעו להן אלו הזמנים.